

годня они не утратили своего воспитательного значения. И сегодня их необходимо включать в школьную программу, проводить уроки внеклассного чтения и библиотечные часы. Если ребенок с детства будет читать поучительные произведения Ы. Алтынсарина, с раннего возраста начнет осознавать заложенные в них уроки нравственности, соотносить изображенные автором ситуации со своим поведением, то он, несомненно, станет благороднее, научится сопереживать и сострадать. Ему легче будет в непростых жизненных ситуациях делать правильный выбор.

Список литературы:

1. Джумагулов К.Т. Ибрай Алтынсарин и развитие культуры казахского народа. – Алма-ата: Казахстан, 1984. – 204 с.
2. История Казахстана (с древнейших времен до наших дней). – В пяти томах. – Том 3. – Алматы: Атамұра, 2000. – 768 с
3. Ыбырай Алтынсарин. Шәкәрім Құдайбердіұлы/Бас ред. Б. Аяған. – Алматы: «Қазақ энциклопедиясының» Бас редакциясы, 2007. – 632 бет.
4. Алтынсарин Ибрагим. Собрание сочинений в 3-х т. Том III. – Алма-ата: «Наука», 1975. – 360 с.
5. Алтынсарин Ибрагим. Собрание сочинений в 3-х т. Том I. – Алма-ата: «Наука», 1975. – 360 с.
6. И. Алтынсарин. Чистый родник/ пер. с казах. – Алма-Ата: Жалын, 1990 – 12 с.

ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИННЫҢ ҚЫЗМЕТІ ҚАЗІРГІ БІЛІМ МЕКЕМЕ БАСШЫСЫНЫҢ ҚЫЗМЕТІМЕН БАЙЛАНЫСЫ

Жабақова Алия Ахметжановна,
директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары,
қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы
Қостанай ауылшаруашылық колледжі, Тобыл қ.

Аннотация

Өзектілігі: Мақалада педагог, ағартушы Ыбырай Алтынсариннің идеялары мен көзқарастарының жалғасы ретінде қазіргі білім беру мекемесінің инновациялық процестері қарастырылады. Басшының оларды ұйымдастырудағы және оқу орнының тәжірибесіне енгізудегі рөлі ұсынылған. Педагог, білім алушы тұлғасының рухани және адамгершілік өсуінің маңыздылығына назар аударылды.

Мақсаты: Ыбырай Алтынсариннің өмірін зерттеу, Ыбырай Алтынсариннің тұлға, педагог, ағартушы ретінде оқу орнының басшысы ретінде қалыптасуына әсер еткен жағдайларды, фактілерді зерттеу.

Түйінді сөздер: инновациялар, рухани, жетілдіру, мәдениет, прогрессивті, мұра, басқару, басшы.

Аннотация

Актуальность: В статье рассматриваются инновационные процессы современном образовательном учреждении как продолжение идей, взглядов педагога, просветителя Ыбырая Алтынсарина. Представлена роль руководителя в их организации и внедрении в практику учебного заведения. Обращено внимание на важность духовного и нравственного роста личности педагога, обучающегося.

Цель: изучить жизнь Ыбырая Алтынсарина, исследовать условия и факты, повлиявшие на становление Ибырая Алтынсарина, как личности, педагога, просветителя, как руководителя учебного заведения.

Ключевые слова: инновации, духовный, совершенствование, культура, прогрессивный, наследие, управление, руководитель.

Abstract

Relevance: The article examines the innovative processes of a modern educational institution as a continuation of the ideas and views of the teacher, educator Ybyrai Altynsarin. The role of the head in

their organization and implementation in the practice of the educational institution is presented. Attention is drawn to the importance of the spiritual and moral growth of the teacher's personality, the student.

Goal: to study the life of Ybyrai Altynsarin to investigate the conditions, facts that influenced the formation of Ybyrai Altynsarin as a person, teacher, educator as the head of an educational institution

Keywords: innovation, spiritual, improvement, culture, progressive, heritage, management, leader.

Бүгін біз халқымыздың өткенінің рухани мұрасы проблемасының өзектілігінің, сондай-ақ өмірдің ең шұғыл мәселелерін шешуде жаңа саяси, адамгершілік-этикалық нормаларды, қағидаттар мен тәсілдерді қалыптастыруды көздейтін егемендік жағдайында ерекше өткірлікке ие болған рухани қағидаттардың жаңаруының куәсі болып отырмыз. Қазақ ағартушылары А.Құнанбаев, Ш. Уәлиханов, Ы.Алтынсариннің идеялары Қазақстан халқының рухани дамуы мен қалыптасуында ерекше орын алады. Озық педагогикалық ой бірқатар мәселелерді шешуге бағытталған. Қазақ ағартушылары қазақ балаларын ана тілінде оқытуға, мектеп, зайырлы, әйелдер және кәсіптік-техникалық білім беру жүйесін дамытуға белсенді қатысты. Олар сондай-ақ оқытудың прогрессивті әдістері, білікті кадрларды даярлау, оқулықтар мен оқу құралдарын шығару үшін күресті. Болашағын ойлаған, ұлттық дамуын проблемаларды шешу жолдарын іздеген [1, 265 б.].

Ыбырай Алтынсариннің педагогикалық бағытына назар аударғым келеді, себебі оның идеялары қазіргі педагогикада айқын көрінеді. Ыбырай Алтынсарин мектеп инспекторы болды, олардың белсенді ұйымдастырушысы болды. Оның қызметі қазіргі білім мекеменің басшысының қызметімен көп байланысты. Алтынсариннің педагогикалық стратегиясында үш негізгі ғылыми аспектіні бөліп көрсетуге болады:

* педагогикалық ғылымның бөлігі болып табылатын педагогикалық технологиялар,

* процесс жоспарланған нәтижелерге қол жеткізу мақсаттары, мазмұны, әдістері мен құралдарының жиынтығы ретінде,

* педагогикалық технологиялық процестің жүзеге асырылуы, барлық жеке аспаптық және әдіснамалық құралдардың жұмыс істеуі орын алатын процессуалдық құбылыс [2, 515 б.].

Оның қызметінің негізгі аспектілерінің бірі оның дәуіріндегі білім берудегі инновациялар болды. Жалпы алғанда, инновациялар адамның кез-келген кәсіби қызметіне тән, сондықтан олар ең алдымен зерттеу, талдау және енгізу тақырыбына айналады.

Педагогикалық процестің заманауи инновациялық стратегиясы аясында инновациялық процестердің тікелей тасымалдаушысы ретінде мектеп басшысының, мұғалімдердің рөлі едәуір артады. Оқытудың барлық технологиялары: дидактикалық, компьютерлік, проблемалық және модульдік және басқалары-жетекші педагогикалық функцияларды жүзеге асыру мұғалімде қалады. Бұл туралы бірнеше рет айтқан. Ыбырай Алтынсарин, білім берудің заманауи парадигмасы осыған бағытталған. Білім алушы да заманауи оқытудың алдыңғы қатарына қояды. Оқуға, жазуға және санауға үйретілуі керек оқушы ғана емес, сонымен қатар өз білімін өз бетінше алуға және қолдануға үйренуі керек оқушы, Ыбырай Алтынсарин бұған көп көңіл бөлді.

Оның педагогикалық шығармаларында ұлт, гуманизм, Отанға деген сүйіспеншілік, гуманизм идеялары айқын көрінеді. Олар адамгершілікті тәрбиелеу идеясына терең енеді.

Педагог-ағартушы еңбектің зор маңызын көрсетіп, тәрбиенің мақсаты – еңбекке деген құрметті бекітті [3, 45 б.]. Өз әңгімелерінде ол қазақ халқының еңбек топтарының балаларын қабілетті, ақылды, тапқыр, білімқұмар деп атады, оларды табиғаттан алғыр және дарынды деп сипаттады.

Оның еңбектерін талдай отырып, сіз инновацияларға оқыту мен тәрбиелеудің мазмұны, әдістері мен формалары ғана емес, сонымен қатар мұғалім мен оқушының бірлескен іс-әрекетін ұйымдастыру да кіретінін нақты түсінесіз:

- болып жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер білім беру жүйесін, оқу-тәрбие процесін ұйымдастырудың әдіснамасы мен технологиясын түбегейлі жаңартуды қажет етті;

- мұғалімдердің қарым-қатынасының өзгеруі

-педагогикалық жаңалықтарды игеру және қолдану фактісі.

Мұның бәрін мекеме басшысы ескеруі керек, ол тек қызметті қадағалап қана қоймай, белсенді қатысып, мектепте жаңа ғылымды енгізуі керек. Нақты практикада алынған нәтижелердің сипаты енгізілетін ұсыныстардың мазмұнымен, күрделілік дәрежесімен және жаңалығымен, сондай-ақ педагог-практиканың инновациялық үдерістерге дайындық дәрежесімен айқындалады. Зерттеушілердің пікірінше, педагогикалық жаңалықтар нәтиже береді: жаңалық, оптимизм, жоғары тиімділік, инновацияны жаппай тәжірибеде шығармашылық қолдану мүмкіндігі.

Білім берудегі инновациялық процестердің мәнін түсінуде педагогиканың екі маңызды мәселесі жатыр: озық педагогикалық тәжірибені зерттеу, жалпылау және тарату мәселесі және психологиялық-педагогикалық ғылымның жетістіктерін енгізу мәселесі.

Бұл процесті басқару мақсатты іріктеуді, әріптестердің тәжірибесін бағалауды қамтамасыз етеді.

Нәтиже теориялық және практикалық жаңалықтарды қолдану болуы керек. Әрине, мұғалім автор, әзірлеуші, зерттеуші, қолданушы, жаңа педагогикалық технологияларды, теорияларды, құзыреттерді насихаттаушы ретінде әрекет етеді. Оқу орнының мұғалімдердің инновациялық қызметі психологиялық-педагогикалық зерттеулердің нәтижелерін практикалық қызметке енгізуді қамтиды. Тәжірибені тарату үшін мұғалім зерттелетін мәселеге қызығушылық танытатын сайт немесе әріптестер тобын құруы керек. Тәжірибемен бөлісу және оның дамуын жариялау арқылы ол тек өз тәжірибесін таратпайды, ол нақты немесе ерекше қарым-қатынас түрінде кері байланыс алады. Бұл жұмыс Сіздің білім беру процесіне қатысуыңызды бақылауға, жағымды және жағымсыз жақтарды білуге мүмкіндік береді, ең бастысы сіздің іс-әрекетіңізді көрсетуге көмектеседі. Мұның бәрі бүгінде мұғалімнің желілік қауымдастығының қызметін қамтиды.

Инновациялық қызметті басқара отырып, мектеп басшысы басқару функцияларын нақты орындауы керек. Функциялар арасында мыналарды бөліп көрсетуге болады: бұл инновациялық қызметтің нысаналы басымдықтарын айқындау; басымдықтардың мазмұнын айқындау; инновациялық қызметке кадрлар даярлауды қамтамасыз ету және инновацияларды енгізу барысында үйлестіру; ынталандыру және бақылау; Инновациялық процестерді қамтамасыз ету. Барлық функцияларды іске асыру және қойылған міндеттерге қол жеткізу белгілі бір жағдайларда мүмкін болады. Директор оларды біліп, іс жүзінде жүзеге асыруы керек. Түрлі жағдайлар:

* нормативтік-регламенттеуші шарттар-оларға заңнамалық база, біліктілік талаптары, оқу жүктемесіне қойылатын талаптар, оқу және педагогикалық еңбек гигиенасына қойылатын нормативтік талаптар, қатынастардың моральдық нормалары жатады;

* перспективалық-бағдарлық шарттар – бастапқы жай-күйді диагностикалау, әлеуметтік-маңызды міндеттерді қою, кәсіби-педагогикалық біліктілікті арттырудың жеке және синтезделген бағдарламаларын әзірлеуді қамтамасыз ету;

* іс-әрекетті-ынталандырушы жағдайлар-инновациялық қызметті ынталандыру жүйесі, қолайлы психологиялық жағдайды қамтамасыз ету, зерттеу субъектілерінің денсаулығын сақтау шарттары, материалдық-тұрмыстық жағдайлар;

* коммуникативті-ақпараттық шарттар-бағыттарды, мазмұнды және құралдарды, функционалдық міндеттерді үйлестіру, зерттеу барысы туралы диагностикалау және

ақпараттандыру жүйелері, кадрлардың біліктілігін арттыру жүйесі, ақпараттық жүйелер.

Қазіргі директор бұл процесті басқаруы, құру, игеру, тестілеу, инновацияларды енгізу жағдайында басқаруы керек. Бұл тек мақсат қою ғана емес, сонымен қатар іздеу, іріктеу және диагностикалау, жобаны негіздеу, инновацияларды тестілеу және түзету, рефлексия және процесті одан әрі дамыту. Егер жоғарыда аталған шарттар ескерілмесе, мекеменің стратегиясы мен тактикасын әзірлеу мүмкін емес. Қарапайым менеджердің директоры басқару мәдениетінің жоғары деңгейі бар көшбасшы болуы керек. Қазіргі білім беру процесі тілдік ортаны қалыптастыру тәсілдерін өзгертуді көздейді. Бұл мәселені ЫбырайАлтынсарин мұрасында қарастыра отырып, оның оған көп көңіл бөлгенін түсінесің. Ол екінші тілді үйренуді бірінші орынға қойды, өйткені мұндай жағдайда әлемдік мәдениеттің жетістіктері барлығына қол жетімді болады. Бүгінде үш тілді меңгеру өзекті мәселе. Көп мәдениетті орта құру енді қажеттілік емес, шындық.

Менеджер осы мәселе бойынша жұмыс істеуі керек. Оның шешімі студент үшін маңызды, өйткені ол қазіргі ғылыми-техникалық процестің негізгі күші болады. Басшының ерік – жігерінің бірлігі, мұғалімдердің, оқушылардың және ата-аналардың мақсаты бір-мемлекет қойған міндеттерді жүзеге асыру екенін нақты түсіну қажет, бұл, ең алдымен, бүкіл білім беру жүйесінің, білім беру мекемесінің әр түлегінің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету. Шет тілін оқытудың негізгі мақсатына социолінгвистикалық құзіреттілікті барабар дамыту арқылы қол жеткізуге болады, ол үшін коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру кезінде мәдениаралық қарым-қатынасты, мәдениеттер диалогын қамтамасыз ете алатын коммуникативтік-белсенді тұлғаны тәрбиелеу қажет [4, 182 б.]. Қазақстан үшін мәдениаралық оқытудың мақсаттары мен міндеттері Қоғамдық сананы барлық этностық бірегейлікті сақтауға бағыттаудан тұрады.

«Мәңгілік Ел» жалпыұлттық идеясын іске асыру жағдайында білім беру ұйымдарын ұлттық тәжірибені меңгеруге, бекітуге, құбылысқа және трансляциялауға ықпал ететін білім алушының жеке басын рухани, ұлттық сәйкестендіруге және әлеуметтендіруге бағдарлау қажет [5, 1б.].

Біз білім қоғамына көшеміз. Ыбырай Алтынсарин надандық пен білімнің болмауы адамды тағдырдың алдында дәрменсіз етеді, деп санайды ол. Тек тәрбие мен білімді игеруге ұмтылған адам ғана өз өмірі үшін қажетті бола алады. Ы. Алтынсарин ағарту барлық қоғамдық өмірдің прогресінің негізінде жатыр деп есептеді.

Оның іліміне, уақыт талабына сүйене отырып, қазіргі заманғы колледж басшысы инновациялық процестердің көшбасшысы бола алу үшін өзінің кәсіби деңгейін үнемі жетілдіріп отыруы керек.

Әдебиеттер тізімі:

1. Алтынсарин Ы. тағлымы. – Алматы, Жазушы, 1991. – 265 б.
2. Асқаров А. «Ұлы Тұранның ұлдары. – Алматы, 1998. – 515 б.
3. Алтынсарин Ы. Қазақ хрестоматиясы. – Алматы, 2003. – 45 б.
4. Көшімбаев А. Қазақ әдебиетін оқыту методикасы. – Алматы, 1969. – 182 б.
5. НазарбаевН.Ә. «Мәңгілік Ел» ұлттық идеясы.